

УДК 005.93: 303.725.35

ХРУЩ Н. А.

Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ ТА ДІАГНОСТИКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто організаційно-методичні проблеми формування та діагностики ресурсного потенціалу підприємств. Досліджуються особливості здійснення процесів формування та оцінювання ресурсного потенціалу підприємства. Розроблено науково-методичний підхід до діагностики ресурсного потенціалу підприємства, який передбачає оцінку ефективності формування та рівня використання ресурсного потенціалу підприємства. Побудовано модель діагностики ресурсного потенціалу підприємства.

Ключові слова: підприємство, ресурсний потенціал, формування, діагностика, оцінювання, управління.

KHRUSHCH N.

Khmelnitskyi National University

FORMATION AND DIAGNOSTICS OF RESOURCE POTENTIAL OF ENTERPRISES

The article deals with organizational and methodical problems of formation and diagnostics of resource potential of enterprises. The peculiarities of realization of processes of formation and estimation of resource potential of the enterprise have been investigated. It was emphasized that the economic environment in which enterprises operate today are characterized by a significant increase in dynamism and uncertainty. The success of an enterprise under these conditions depends, first of all, on its resource potential, which determines the ability to flexibly adapt to changes in the environment of its activities, and this, in fact, is a matter of enterprise strategy. The scientific-methodical approach to the diagnostics of the resource potential of the enterprise has been developed, which provides an assessment of the effectiveness of the formation and level of utilization of the resource potential of the enterprise. The model of the diagnostics of the resource potential of the enterprise was constructed. Unlike the existing one, the proposed model contains preparatory and calculated analytical stages. The basis of the diagnosis is the improved procedure for assessing the elements of the resource potential of the enterprise.

Key words: enterprise, resource potential, formation, diagnostics, evaluation, management.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Економічне середовище, в якому сьогодні функціонують підприємства, характеризується значним посиленням динамічності та невизначеності. Успіх підприємства за даних умов, в першу чергу, залежить від його ресурсного потенціалу, який обумовлює здатність гнучко адаптуватися до змін у середовищі його діяльності, а це, власне, і є проблематикою стратегії підприємства. Все вище зазначене дозволяє констатувати необхідність обґрунтування процесів формування та діагностики ресурсного потенціалу підприємства, оскільки на цій основі здійснюється розробка стратегій підприємств в сучасному динамічному середовищі.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Значний внесок у розробку науково-методичних основ формування та оцінювання ресурсного потенціалу підприємств зробили такі українські і зарубіжні вчені: С. Алексєєв, Л. Берднікова, Н. Краснокутська, Н. Міценко, І. Отенко, С. Рижук, Н. Святохо, С. Стексова, А. Дж. Стрікланд, А. Томпсон, О. Федонін та інші. В роботах цих авторів досліджуються питання сутності потенціалу підприємства, визначаються складові, що його формують, досліджуються механізми управління потенціалом. У той же час, окремі проблеми теоретичного, методологічного та практичного характеру потребують подальшого удосконалення, що обумовлює продовження наукових досліджень у цій царині.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ефективність стратегічного управління сучасними підприємствами, значною мірою, залежить від якості процесів формування та оцінювання ресурсного потенціалу підприємств. В сучасних умовах потребують уточнення організаційні і науково-методичні аспекти формування та діагностики ресурсного потенціалу підприємств. Наразі важливе значення має досягнення на підприємстві високого рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, що обумовлює необхідність розробки науково-методичного підходу до діагностики ресурсного потенціалу підприємства.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження процесів формування та діагностики ресурсного потенціалу підприємств в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розвиток будь-якого сучасного підприємства залежить від ефективності використання його ресурсів. У загальному формулюванні, ресурсний потенціал – це сукупність різних видів ресурсів, які забезпечують безперервність та ефективність діяльності підприємства. У ході дослідження даної проблематики, нами було розроблено авторський науково-методичний підхід до діагностики ресурсного потенціалу підприємства, згідно із яким діагностика ресурсного потенціалу підприємства передбачає оцінку ефективності формування та рівня використання ресурсного потенціалу підприємства.

На першому підготовчому етапі оцінки здійснюються такі кроки:

- перевірка доцільності і своєчасності проведення заходів щодо оцінки ресурсного потенціалу підприємства – встановлюється потреба у проведенні діагностики;
- формулювання місії і цілі організації;
- визначення завдань проведення оцінки ресурсного потенціалу;
- аналіз зовнішнього середовища підприємства: постачальників, конкурентів, споживачів.

Другий розрахунково-аналітичний етап оцінки передбачає низку наступних дій:

1. Здійснюється збір, систематизація та аналіз кількісної та якісної фінансово-економічної інформації про стан досліджуваного підприємства.

2. Розробляється поетапний план оцінювання ресурсного потенціалу підприємства.

3. Проводиться оцінка елементів ресурсного потенціалу підприємства:

3.1. Із застосуванням коефіцієнтного методу аналізу здійснюється розрахунок показників оцінки ресурсного потенціалу та визначаються напрями їх позитивної зміни. Нами встановлено, що існують різні підходи до класифікації елементів ресурсного потенціалу підприємства. На підставі систематизації виділяємо такі складові ресурсного потенціалу, як фінансовий, інформаційний, майновий, організаційний та кадровий. За зазначеними елементами формується система аналітичних показників та здійснюються аналітичні процедури.

3.2. Здійснюється інтегральна оцінка ресурсного потенціалу підприємства, рис. 1.

Для побудови інтегрального показника ресурсного потенціалу підприємства пропонуємо застосувати метод відстаней, що дає найбільш точні результати. Особливості застосування адаптованого нами методу відстаней описано у роботі [1]. Зауважимо окремі важливі моменти. Під час формування показників підприємства (еталону) вибираються або їх максимальні, або мінімальні, або середні значення по кожному показнику серед їх величин на досліджуваних підприємствах, не враховуються напрям та особливості дії окремих показників. Як свідчать результати розрахованих нами показників, що входять до системи показників оцінювання ресурсного потенціалу підприємства, в динаміці окремі показники можуть змінювати напрям дії (негативне значення показника; показник дорівнює нулю; позитивне значення показника, чи в будь-якому іншому порядку), причому така зміна не завжди свідчить про те, що даний показник погіршується (діє на кінцеві результати діяльності підприємства негативно). Наприклад, напрямком позитивних змін показників «коефіцієнт фінансової залежності» та «коефіцієнт заборгованості» є зменшення, але їх від'ємне значення свідчить про нестачу власного капіталу підприємства.

Для зручності інтерпретації інтегрального показника він не має залежати ні від кількості відібраних вихідних показників, ні від рівня їх значень, ні від правил вибору еталонних значень показників. Тому найбільш доцільним є побудова такого показника, значення якого будуть належати діапазону від 0 до 1, причому вище значення показника повинно свідчити про кращу його якість (більшу відповідність ідеальному об'єкту).

Результати спостережень являють сукупності значень показників, виміряних для деякої групи підприємств за деяку кількість років. Їх можна розглядати як точки в багатомірному просторі показників. Кожна точка простору являє собою сукупність значень показників для деякого підприємства за деякий рік. Отже, маємо mp точок у n -мірному просторі показників. Визначення полюсів необхідно для того, щоб обчислити нормовані значення (в межах від 0 до 1) координат точок в багатомірному просторі показників. Нормовані значення потрібні для того, щоб виключити вплив одиниць вимірювання показників на

результат. Множник $\frac{1}{\sqrt{n}}$ потрібен для того, щоб нормувати значення відстані. Оскільки, під знаком кореня всі b_{ij} можуть дорівнювати 0, то максимальне значення d_j може дорівнювати \sqrt{n} . Доповнення до 1 потрібне для того, щоб вище значення показника відповідало його кращій якості. Чим вище значення K_j , тим вище оцінюються підсумки j -го підприємства за інших рівних умов. Таким чином, при побудові інтегрального показника, із використанням методу відстаней, застосовано визначення полюсів (граничних значень показників $a_{i\max}$ та $a_{i\min}$), що враховує напрям та особливості дії окремих показників на кінцеві результати діяльності підприємств.

4. Оцінка ефективності системи управління ресурсним потенціалом підприємства. Процес оцінювання ефективності ґрунтується на результатах оцінки елементів ресурсного потенціалу підприємства. У ході якісної оцінки елементів ресурсного потенціалу встановлюється рівень використання ресурсного потенціалу підприємства. Якісна оцінка ресурсного потенціалу підприємства може бути виконана із застосуванням «адаптованої» шкали Харрінгтона, що наведено у роботах [2, 3].

Ступінь використання ресурсного потенціалу підприємства можна встановити із використанням узагальнених параметрів: продуктивність і ефективність, як це запропоновано у роботі [4]. Продуктивність забезпечує оцінку використання кожної групи ресурсів конкретним показником, а ефективність дозволяє оцінити рівень його системного використання.

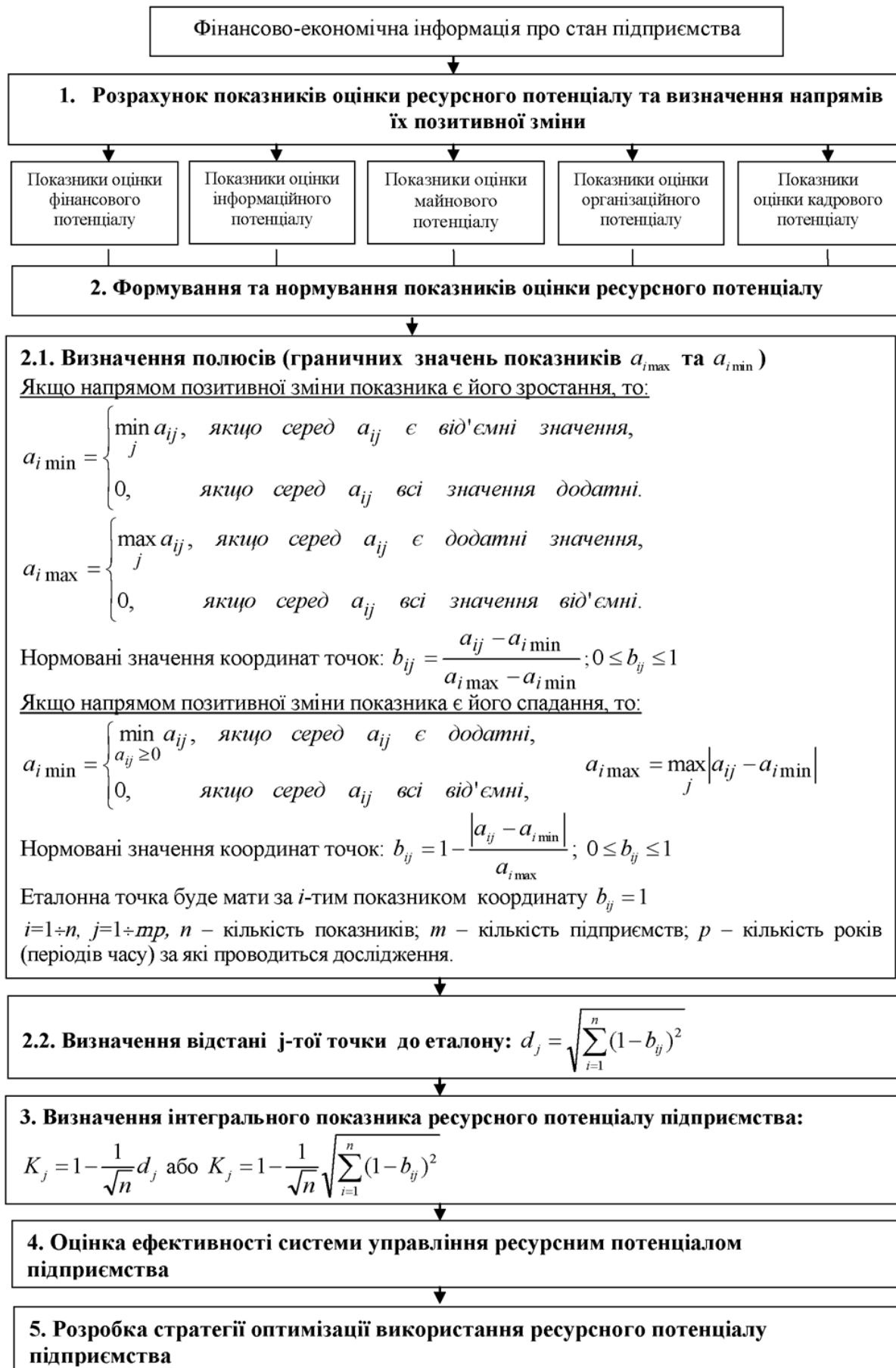

Рис. 1. Модель діагностики ресурсного потенціалу підприємства

5. Розробка стратегії оптимізації використання ресурсного потенціалу підприємства. Процес формування стратегії оптимізації використання ресурсного потенціалу підприємства передбачає виявлення певної пропорції компонентів ресурсного потенціалу, виходячи із напрямку стратегічного розвитку та бажаного (необхідного) рівня конкурентоспроможності підприємства. Ці елементи є складовими механізми стратегічного управління підприємством, спрямованого на забезпечення його конкурентоспроможності та стратегічного розвитку. Модель стратегічного управління формуванням ресурсного потенціалу підприємства відображає формування ресурсного потенціалу підприємства, що надає управлінський вплив на бізнес-процеси, і його стратегічний розвиток за допомогою функціональної підсистеми системи управління, яка забезпечує ефективне виконання властивих йому функцій. Базисом для побудови моделі є спрямованість підприємства на стратегічний розвиток, що забезпечує його конкурентоспроможність, і раціонально сформований ресурсний потенціал дозволить здійснити вибір стратегії залежно від напрямку організаційного розвитку підприємства: стратегія інтегрованого зростання, концентрованого зростання, диверсифікації або скорочення. Модель виступає допоміжним інструментом розробки напрямку організаційного розвитку підприємства, а процес формування ресурсного потенціалу створює необхідні передумови для успішної реалізації стратегії підприємства, яка спрямована на забезпечення його конкурентоспроможності [5].

Висновки. Стабільний розвиток будь-якого підприємства залежить від ефективності використання всіх його ресурсів. Наявність певних обсягів ресурсів є найважливішою умовою ефективного ведення господарської діяльності і, взагалі, здійснення процесу виробництва. Ресурсний потенціал служить матеріальною основою виробничих можливостей підприємств, саме тому вельми актуальними є дослідження якості процесів формування та оцінювання ресурсного потенціалу підприємств.

Література

1. Хрущ Н. А. Оценка финансового потенциала в процессе разработки финансовой стратегии предприятий / Н.А. Хрущ, М.В. Желиховская // Scientific letters of international Academic Society of Michal Baludansky. – 2012. – Vol. 1. – No. 2. – P. 125–130.
2. Григорук П. М. Теоретико-методологічні засади інтегрального оцінювання ефективності маркетингових рішень [Електронний ресурс] / П. М. Григорук // Економіка: реалії часу : науковий журнал. – 2013. – № 3 (8). – С. 194–201.
3. Khrushch N. Methodology of integral evaluation of enterprise financial potential in the information society / N. Khrushch, P. Hryhoruk // Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. – 2013. – Z. 35. – S. 252–261.
4. Степанова Г. Н. Стратегический менеджмент. Планирование на предприятии / Г. Н. Степанова. – М. : Издательство МГУП, 2001. – 136 с.
5. Плотницька С.І. Ресурсний потенціал підприємства як фактор побудови ефективної стратегії конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / С.І. Плотницька // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – 2015. – No 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4478>

References

1. Hrusch N.A. Otsenka finansovogo potentsiala v protsesse razrabotki finansovoy strategii predpriyatii / N.A. Hrusch, M.V. Jelihovskaya // Scientific letters of international Academic Society of Michal Baludansky. – 2012. – Vol. 1. – No. 2. – R. 125–130.
2. Hryhoruk P. M. Teoretyko-metodolohichni zasady intehralnoho otsiniuvannia efektyvnosti marketynhovykh rishen [Elektronnyi resurs] / P. M. Hryhoruk // Ekonomika: realii chasu : naukovyi zhurnal. – 2013. – № 3 (8). – S. 194–201.
3. Khrushch N. Methodology of integral evaluation of enterprise financial potential in the information society / N. Khrushch, P. Hryhoruk // Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. – 2013. – Z. 35. – S. 252–261.
4. Stepanova G. N. Strategicheskii menedjment. Planirovanie na predpriyatii / G. N. Stepanova. – M. : Izdatelstvo MGUP, 2001. – 136 s.
5. Plotnytska S.I. Resursnyi potentsial pidpriemstva yak faktor pobudovy efektyvnoi stratehii konkurentospromozhnosti [Elektronnyi resurs] / S.I. Plotnytska // Efektyvna ekonomika : elektronne naukove fakhove vydannia. – 2015. – No 4. – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4478>

Рецензія/Peer review : 03.10.2017

Надрукована/Printed : 18.12.2017

Рецензент: д. е. н., проф. Григорук П. М.